

Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud

SOU 2024:10

Presentation vid överlämning 2024-02-02

Utredningen om stärkt återvändandeverksamhet

- Tillsatt 30 juni 2022, tilläggsdirektiv 30 augusti 2023
- Slutredovisning 30 september 2024
- Särskild utredare: f.d. kammarrättslagmannen Anita Linder
- Sekreterare: Ellen Regebro och Anna Ljungberg
- Expertgrupp med företrädare från Justitiedepartementet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Migrationsverket, Advokatsamfundet och Integritetsskyddsmyndigheten (from sept. 2023)

Uppdraget

- Utredningen ska bl.a. se över delar av regelverket kopplat till återvändande och föreslå åtgärder i syfte att stärka återvändandeverksamheten och göra en översyn av regelverket kring inre utlänningskontroller.
- Delbetänkandet omfattar
 - Ändrade regler om preskription av avlägsnandebeslut som inte meddelas av allmän domstol.
 - Ändrade regler för fastställande av längden på återreseförbud som inte meddelas av allmän domstol.

Uppdragets utförande

- Nära kontakter med expertgruppen
- Hearing med civilsamhällesorganisationer februari 2023
- Undersökning av övriga europeiska länders preskriptionsregler och regler om återreseförbud via European Migration Network, EMN

Preskription av avlägsnandebeslut - utgångspunkter

- Ett avlägsnandebeslut innebär att den som inte har rätt att vara i Sverige ska lämna landet.
- Den som har fått ett avlägsnandebeslut har haft möjlighet att få eventuella skyddsskäl prövade genom en rättssäker prövning.
- Avlägsnandebeslut preskriberas i dag fyra år från att beslutet har fått laga kraft.
- Under tiden som avlägsnandebeslutet gäller begränsas möjligheten att få uppehållstillstånd under vistelsen i Sverige.
- När ett avlägsnandebeslut preskriberas upphör ett återreseförbud att gälla.

Behov av ändrade regler om preskription

Dagens preskriptionsregler kan innebära

- incitament att stanna i Sverige trots att det finns ett gällande avlägsnandebeslut i syfte att på nytt kunna ansöka om asyl
- att ett återreseförbud upphör att gälla när avlägsnandebeslutet preskriberas samt att arbetet med att verkställa beslutet måste avbrytas pga. att avlägsnandebeslutet preskriberas
- att resurser måste läggas på att på nytt pröva ansökningar om asyl utan att det finns nya omständigheter

Utredningens förslag till ändrade regler om preskription

- Preskriptionsfristen ska börja löpa när utlänningen lämnar landet i enlighet med beslutet.
- Preskriptionsfristen ska vara fem år.
- Om avlägsnandebeslutet är förenat med ett återreseförbud som löper när fem år har gått ska beslutet preskriberas först när återreseförbudet löper ut.

Fördelar med utredningens förslag

Preskription förutsätter att utlänningen följer beslutet och att fristen löper ut.

- Incitamenten att följa avlägsnandebeslut ökar.
- Ett återreseförbud får fullt genomslag.
- Inte längre möjligt att på nytt ansöka om asyl under vistelsen i Sverige för den som redan fått en sådan ansökan prövad.
- Verkställighetsarbetet behöver inte avbrytas på grund av preskription.

Uppehållstillstånd under gällande avlägsnandebeslut

- Uppehållstillstånd kan fortfarande beviljas vid ansökan utifrån landet.
- Uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl kan beviljas vid nya omständigheter som innebär ett hinder mot verkställighet.
- Vi föreslår att det ska införas en möjlighet att upphäva ett avlägsnandebeslut om uppehållstillstånd skulle beviljas på grund av skyddsskäl.
- Uppehållstillstånd kan beviljas med stöd av befintliga bestämmelser om ett avlägsnandebeslut inte kan verkställas trots att en utlänning medverkar till ett återvändande.

Utformningar av en preskriptionsregel som övervägts

- En avskaffad preskriptionstid föreslås inte eftersom avlägsnandebeslut fortfarande bör preskriberas vid någon tidpunkt efter att en utlänning har lämnat landet.
- En förlängd preskriptionstid som löper från att avlägsnandebeslutet får laga kraft föreslås inte eftersom det bibehåller de negativa effekter som finns med nuvarande preskriptionsreglering.

Återreseförbud – utgångspunkter

Ett återreseförbud

- Innebär ett förbud mot att återvända till medlemsstaternas territorium under viss tid.
- Löper under en viss fastställd tid från att en utlänning lämnar medlemsstaternas territorium.
- Vanligtvis mellan ett och fem år långt men kan vara längre om utlänningen utgör ett allvarligt hot mot allmän ordning och säkerhet.
- Förbudet gäller under förutsättning att det finns ett gällande avlägsnandebeslut.

Utredningens förslag och bedömningar beträffande återreseförbud

- En ny bestämmelse som klargör när ett återreseförbud som inte meddelas av allmän domstol börjar att löpa.
- Ett återreseförbud som meddelas när en utlänning inte följt en tidsfrist för frivillig avresa ska efter en individuell bedömning fastställas till högst fem år. Ett längre återreseförbud får meddelas om utlänningen utgör ett allvarligt hot mot ordning och säkerhet.
- Utredningen föreslår inte regler om obegränsade återreseförbud i fler fall än idag.

Ikraftträdande

- Lagstiftningen bör träda i kraft 1 januari 2025
- Inga övergångsbestämmelser föreslås. De nya preskriptionsreglerna får därmed betydelse även för avlägsnandebeslut som fattats innan lagstiftningen trätt i kraft.

Konsekvenser

- Lagstiftningen bör öka förutsättningarna för att avlägsnandebeslut ska kunna verkställas, men i vilken utsträckning det leder till ett ökat återvändande går inte att uppskatta.
- Lagstiftningen innebär minskade incitament att stanna i Sverige med gällande avlägsnandebeslut och minskade kostnader för prövningen av asylansökningar och för mottagandet.

